



Vlaanderen  
is onderwijs & vorming



# SPECIALE ONDERWIJSLEERMIDDELEN (SOL)

Jaarverslag 2015 en 2016

**AGODI**  
AGENTSCHAP VOOR  
ONDERWIJSDIENSTEN

[www.onderwijs.vlaanderen.be](http://www.onderwijs.vlaanderen.be)

**Verantwoordelijke uitgever**

Guy Janssens  
Administrateur-generaal  
Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi)  
Koning Albert II-laan 15  
1210 Brussel

**Vormgeving**

Kim Baele

**Fotografie**

Magalie Soenen

Kim Baele

**Depotnummer**

D/2017/3241/116

# Inhoud

Dit zijn speciale onderwijsleermiddelen.....	3
Kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen.....	5
De ondersteuning in al haar vormen.....	6
Het doorlopen van de procedure.....	9
Duurzame ondersteuning.....	11
De leerling, student of cursist met een beperking centraal.....	13
Optimaliseren tolkondersteuning.....	14
Overleg rond hulpmiddelen.....	14
Afstemming met het VAPH.....	14
Cijfers .....	15
Basiscijfers.....	15
Toekenningen.....	15
Tolkondersteuning.....	18
Budget.....	21
Contactgegevens.....	27



## **Dit zijn speciale onderwijsleermiddelen**

Wat speciale onderwijsleermiddelen zijn? Het zijn hulpmiddelen die leerlingen, studenten en cursisten met een beperking laten deelnemen aan het onderwijsleerproces. Voor een blinde studente is het de brailleleesregel die zij gebruikt om digitale informatie te lezen. Of de omzetting van haar handboeken en cursussen in braille. Voor een leerling met een motorische beperking is het de aangepaste stoel die voor de noodzakelijke extra steun en stabiliteit zorgt om zich te kunnen concentreren in de klas. Voor een dove cursist is het de tolk Vlaamse Gebarentaal die aanwezig is in de les en simultaan het gesproken Nederlands van de docent omzet in gebaren en die de communicatie tussen de dove cursist en zijn horende docent en medecursisten mogelijk maakt.

En voor de cel Speciale Onderwijsleermiddelen (SOL)? Met de cel SOL wil het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) bijdragen aan kwaliteitsvol en inclusief onderwijs voor alle leerlingen met én zonder beperking. Samen met de vele scholen en hun geëngageerde onderwijspersoneelsleden is het een opdracht die we elke dag opnieuw professioneel aanpakken. Onze cel Speciale onderwijsmiddelen is er voor de scholen en alle betrokken partijen die hulp of informatie zoeken. De cel zet zich in opdat leerlingen die recht hebben op ondersteuning die ook krijgen.

Dit jaarverslag speciale onderwijsmiddelen 2015-2016 loodst u als lezer doorheen de realisatie van de twee voorbije kalenderjaren. We wensen u alvast veel leesplezier.

Guy Janssens  
Administrateur-generaal AgODi



Voor leerlingen met een visuele beperking, maakt de steun die we bieden een wereld van verschil. Zowel voor Emma als voor haar klas en leerkracht was de ervaring met inclusief onderwijs een onvergetelijke ervaring die ieder van hen als mens rijker heeft gemaakt en die meer dan ooit tevoren illustreert hoe mensen op een natuurlijke, ongedwongen en respectvolle wijze kunnen samen leren en samen leven in onze enorm gediversifieerde samenleving, die hier weerspiegeld was in de diversiteit van de klasgroep door o.a. verschillen in leeftijd, nationaliteit, talen, en mogelijkheden en beperkingen.

– Quote van een directeur van een centrum voor volwassenenonderwijs in West-Vlaanderen

# Kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen

Op 12 maart 2014 koos het Vlaams onderwijs de weg van een meer inclusief onderwijssysteem door de goedkeuring van het M- decreet in het Vlaams Parlement. Het M-decreet, dat maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften omvat, werd bekrachtigd door de Vlaamse Regering op 21 maart 2014.

Vanaf het schooljaar 2015 – 2016 werd het M-decreet geleidelijk ingevoerd. Het onderwijs in Vlaanderen staat daardoor voor verschillende uitdagingen. Kinderen met heel uiteenlopende onderwijsnoden kunnen terecht binnen het gewoon onderwijs mits aanpassingen, bijkomende ondersteuning, extra zorg vanuit de school, een groot engagement van scholen, leerkrachten en ouders...

'Speciale onderwijsleermiddelen' zijn voorbeelden van aanpassingen die zorgen dat leerlingen met een beperking toegang krijgen tot het onderwijsproces in een gewone school. Het zijn hulpmiddelen voor leerlingen, studenten en cursisten met een functiebeperking die les volgen in het:

- Gewoon basisonderwijs
- Gewoon secundair onderwijs
- Hoger onderwijs
- Volwassenenonderwijs

De functiebeperking kan auditief, visueel of motorisch zijn.

Met de gefinancierde hulpmiddelen worden leerlingen, studenten en cursisten minder beperkt door hun handicap en kunnen zij zich beter integreren in de klas en de school.

Leerlingen, studenten of cursisten met leerstoornissen komen niet in aanmerking voor speciale onderwijsleermiddelen. Voor deze doelgroep neemt het beleidsdomein Onderwijs en Vorming andere initiatieven zoals de subsidiëring van ADIBib<sup>1</sup> en de financiering van dyslexiesoftware.

---

1 ADIBib is een gratis Aangepaste Digitale Bibliotheek voor leerlingen met een beperking in de schriftelijke communicatie.

## De ondersteuning in al haar vormen

AgODi krijgt aanvragen voor verschillende hulpmiddelen en ondersteuningsvormen: technische apparatuur, ergonomisch meubilair, omzettingen van leerboeken en studiemateriaal, ondersteuning door een tolk Vlaamse Gebarentaal en/of schrijftolk.

In quasi alle gevallen gaat het om hulpmiddelen die de leerling in staat stellen les te volgen in de klas en de leerstof te verwerken. Wanneer de hulpmiddelen niet meer gebruikt worden door deze leerling, kunnen ze perfect doorgegeven worden aan een andere leerling met dezelfde of gelijkaardige noden. Het gaat dan over types en modellen van aangepaste tafels en stoelen en modellen van leesloepconfiguraties met bordcamera. In enkele gevallen gaat het om software zoals voorlees- of vergrotingssoftware, een brailleleesregel of aangepaste toetsenborden en joysticks om de computer te bedienen.

De laatste jaren werd de cel speciale onderwijsleermiddelen ook geconfronteerd met de aanvraag van een hulpmiddel dat specifiek verbonden is met een bepaalde studierichting of zodanig individueel op maat van de leerling is, dat er nauwelijks een kans is dat het hulpmiddel nadien nog door een andere leerling kan gebruikt worden.

Bij de beoordeling van de aanvraag wordt steeds rekening gehouden met de beschikbare middelen. Er wordt afgewogen of het hulpmiddel noodzakelijk is om deel te nemen aan het onderwijsproces in het gewoon onderwijs. Aanpassingen aan de schoolinfrastructuur, zoals een traplift, komen nooit in aanmerking.

Welke hulpmiddelen en ondersteuning worden toegekend aan de leerlingen met een auditieve, visuele, of motorische beperking?

- De ondersteuning van leerlingen, studenten en cursisten met een auditieve handicap bestaat in de eerste plaats uit de financiering van tolkuren Vlaamse Gebarentaal. De school staat, samen met de ouders van de leerling, student of cursist zelf, in voor de aanvraag van het recht op tolkondersteuning bij AgODi. Na de toekenning van dit recht, vraagt de school rechtstreeks een tolk Vlaamse Gebarentaal aan bij de centrale tolkdienst CAB (Vlaams Communicatie Assistentie Bureau voor Doven vzw). Deze dienst is in Vlaanderen verantwoordelijk voor het uitsuren en uitbetalen van de tolken Vlaamse Gebarentaal.

Doven of slechthorenden die geen Vlaamse Gebarentaal kennen of die de geschreven taal toegankelijker vinden dan de Vlaamse Gebarentaal, kunnen ook gebruik maken van een schrijftolk. De schrijftolk noteert alles wat gezegd wordt, zodat de leerling dit kan lezen en de communicatie ook voor hem of haar toegankelijk wordt. Scholen kunnen voor het tweede jaar op rij terecht bij het CAB wanneer zij geen schrijftolk vinden. Toch zijn er nog onderwijsinstellingen die zelf op zoek gaan naar een geschikte schrijftolk die aan de diplomavorwaarden voldoet, vooral in het hoger onderwijs. In dat geval gebeurt de betaling van de tolk via de school zelf.

Naast tolkuren worden voor leerlingen of studenten met een auditieve handicap ook de kopieën van notities van medestudenten terugbetaald. Hiervoor wordt een maximumbedrag gehanteerd per onderwijsniveau.

- Ookeenblindeofslechtziendeleerlingmoetoverdenodigehulpmiddelenenaangepastmateriaalkunnen beschikken om in een gewone school les te volgen. De cel Speciale Onderwijsleermiddelen financiert daarom de omzetting van lesmateriaal naar braille of grootletterdruk. Dit betekent dat hand- en werkboekenoppapierofdigitaalwordenbewerktineenvordeleerlingtoegankelijkevorm(bijvoorbeeld omgezet in braille of vergroot al dan niet met aanpassing van lettertype, contrast, interlinie, kleur...)



Daarnaast worden ook technische hulpmiddelen, zoals leesloepen en braileregels, ter beschikking gesteld en hebben personen met een visuele beperking recht op vergrotende kopieën (bv. van notities van medestudenten).

- De derde doelgroep die door de cel Speciale onderwijsleermiddelen wordt ondersteund, zijn leerlingen, studenten en cursisten met een motorische beperking. Om optimaal bij te dragen aan de integratie van deze leerlingen in de school voor gewoon onderwijs, is de financiering van ergonomisch materiaal mogelijk. Zo worden aangepaste tafels en stoelen toegekend.



“

Mathias zijn zicht is zeer slecht en om te kunnen lezen, vergroot hij al zijn cursussen met behulp van een camera en een beeldscherm. Zo kon hij tijdens zijn examen aardrijkskunde de handelsroutes opsporen op een kaart en de oefening tot een goed einde brengen. Dit lukte hem dankzij de leesloep, maar vooral ook dankzij zijn doorzettingsvermogen en sterk geheugen.

– Quote van een leerlingenbegeleider van een school voor secundair onderwijs in Vlaams-Brabant

## Het doorlopen van de procedure

Bij de aanvraag bundelen ouders, scholen en gespecialiseerde medewerkers hun kennis en expertise. Bij het nemen van de beslissing om de aanvraag al dan niet goed te keuren, baseert de cel Speciale Onderwijsleermiddelen zich op deze informatie en op deskundige adviezen zodat de leerling met een functiebeperking maximaal ondersteund wordt.

De aanvraag tot financiering van speciale onderwijsleermiddelen gebeurt in samenspraak met alle betrokken partijen:

- de leerling, student, cursist en/of de ouders,
- de directeur van de school voor gewoon onderwijs,
- de GON-begeleiding,
- en een begeleider van het Centrum voor Leerlingenbegeleiding.

De effectieve aanvraag gebeurt door de directeur van de school voor gewoon onderwijs en wordt mee ondertekend door de ouders of de meerderjarige leerling.

Elke aanvraag wordt zorgvuldig beoordeeld en afgewogen. Het beheerscomité speciale onderwijsleermiddelen, of bij delegatie de cel Speciale Onderwijsleermiddelen van AgODi, onderzoekt de aanvragen tot financiering van speciale onderwijsleermiddelen en neemt een beslissing over de al dan niet toekenning ervan.

Het comité is samengesteld uit vertegenwoordigers van de onderwijsadministratie, de onderwijsinspectie, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), de drie GON-netcoördinatoren en een vertegenwoordiger van de minister van Onderwijs.

De cel Speciale Onderwijsleermiddelen engageert zich om aanvragen binnen de 10 werkdagen te behandelen. Sinds 2016 worden de behandelingstermijnen geregistreerd. Zo blijkt dat in dat jaar de aanvraag in 63% van de gevallen binnen de 10 werkdagen werd behandeld. In 29% van de gevallen lag een externe oorzaak aan de basis van een niet-tijdige behandeling en in 8% van de gevallen lag de oorzaak hiervoor bij AgODi. Soms wordt de vertraging veroorzaakt door de specificiteit van de aanvraag waardoor het dossier intern onderzocht of aan het beheerscomité voorgelegd moet worden. In 2016 was het veelal een (tijdelijk) budgettair tekort dat aan de basis lag van de vertraging in bepaalde dossiers.

De beslissing, positief of negatief, wordt aan de directeur van de school voor gewoon onderwijs meegedeeld. De begeleidende school voor buitengewoon onderwijs en/of het omzettingencentrum worden ook geïnformeerd over de beslissing wanneer AgODi over deze gegevens beschikt.

Bij vragen over het verloop of de voortgang van de aanvraagprocedure kunnen de betrokkenen steeds terecht bij de medewerkers van de cel Speciale Onderwijsleermiddelen.



“

Het werkt goed en is plezierig dat de medewerkers van de Cel Speciale Onderwijsleermiddelen heel aanspreekbaar en toegankelijk zijn in hun dienstverlening. Bij onduidelijkheid, krijgen wij altijd een verhelderend antwoord. Snel, vriendelijk en met aandacht voor de student achter het dossier en ruimte voor soepelheid.

– Quote van een administratief medewerker van een universiteit

## Duurzame ondersteuning

Het beschikbare budget voor speciale onderwijsleermiddelen in onderwijs zo optimaal mogelijk aanwenden. En zoveel mogelijk leerlingen, studenten en cursisten met een beperking en een nood aan ondersteuning helpen. Dat is onze betrachting.

De toegekende hulpmiddelen worden daarom zoveel als mogelijk gerecupereerd en doorgegeven aan andere leerlingen en studenten die een identiek of een gelijkaardig hulpmiddel nodig hebben.

Hergebruik is bijvoorbeeld mogelijk wanneer een leerling een hulpmiddel niet meer nodig heeft. Het hulpmiddel moet dan wel nog in goede staat verkeren.

Voor zover het om meubilair en technische apparatuur gaat, blijven de toegekende hulpmiddelen eigendom van AgODi. De onderwijsinstelling is verantwoordelijk voor het beheer ervan. Deze moet ook melden wanneer een hulpmiddel niet langer gebruikt wordt. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de leerling er geen les meer volgt of er geen baat meer bij heeft.

Zodra zo'n hulpmiddel opnieuw ter beschikking is van AgODi en er binnen een redelijke afstand van de school eenzelfde of gelijkaardig hulpmiddel wordt aangevraagd voor een andere leerling, wordt dit hulpmiddel doorgegeven. AgODi vraagt dan aan de nieuwe school om het transport te regelen.

Hergebruik is mogelijk omdat het veelal dezelfde types en modellen van hulpmiddelen zijn die aangevraagd worden. Zo wordt vermeden dat er telkens nieuwe toestellen na een relatief korte gebruiksduur moeten worden aangekocht, terwijl veel toestellen een lange levensduur kennen. Het typevoorbeeld hiervan zijn de aangepaste stoelen. Deze verkeren doorgaans lang in goede staat, terwijl een leerling er vaak na enkele jaren uitgegroeid is. Deze stoelen kunnen nadien perfect opnieuw gebruikt worden door een andere leerling.

In tabel 2 op pagina 17 lezen we dat recuperaties van de al aangekochte hulpmiddelen zowel in 2015 als in 2016 iets minder dan 20% van de positieve beslissingen uitmaken.



“

Na een uitgebreide leerlingbespreking besloten we een dossier in te dienen bij de Cel Speciale Onderwijsleermiddelen om een aangepaste stoel en tafel aan te vragen. [...] We kregen al snel een positief antwoord en de tafel mocht besteld worden. De stoel konden we op een andere school ophalen.

– Quote van een zorg- en beleids-  
ondersteuner van een vrije  
basisschool in Oost-Vlaanderen

## De leerling, student of cursist met een beperking centraal

Bij AgODi investeren we in vernieuwingsprojecten met focus op onze klanten. We gaan daarbij voor een lastenverlaging voor scholen, onderwijzend personeel, ouders en leerlingen. Daarnaast zorgen we voor een efficiëntieverhoging binnen de eigen organisatie. Maar het voornaamste is dat we ons bij alles wat we doen, afvragen: hoe helpen we onze leerling daarmee verder? En ook: wat kan er beter en hoe kan het beter?

### Optimaliseren tolkondersteuning

De voorbije jaren werd met kleine en grotere stappen de tolkondersteuning in het onderwijs verbeterd. Dit gebeurt steeds in nauw overleg met de sector. Er is structureel intersectoraal overleg tussen de Vlaamse overheid (de drie betrokken beleidsdomeinen Onderwijs, Welzijn en Werk) en de tolkdienst CAB met vertegenwoordiging vanuit de sector via de belangenvereniging Fevlado (Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties) en de beroepsvereniging van de tolken Vlaamse Gebarentaal (BVGt).

Via dit overleg worden naast praktische en administratieve aanpassingen aan de tolkondersteuning gerealiseerd ook inhoudelijke en fundamentele knelpunten op tafel gelegd zoals de arbeidsvoorwaarden en de kwaliteit van de tolken.

Een belangrijke verwezenlijking is het “Besluit van de Vlaamse Regering van 15/01/2016 houdende de vaststelling van overkoepelende regels voor het centraal tolkenbureau voor de beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin”. Hierdoor werd op heel wat punten een afstemming tussen Onderwijs en Welzijn gerealiseerd.

Voor het onderwijs betekende dit onder andere een (lichte) verhoging van het uurloon van de tolken Vlaamse Gebarentaal (VGT) en een versoepeling van de criteria op vlak van audiologische voorwaarden om in aanmerking te komen voor tolkondersteuning. Ook de operationele werking rond de inzet van tolken Vlaamse Gebarentaal werd geoptimaliseerd. De wijzigingen geven een gevolg aan de aanbevelingen, conclusies en adviezen van de Vlaamse Ombudsman (dd. 19/12/2014), Zorginspectie (dd. 10/02/2015), de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal (dd. 12/01/2015) en het (toenmalig) Interfederaal Centrum voor Gelijke Kansen (dd. 14/12/2014).

Om flexibel te kunnen inspelen op de noden aan tolkondersteuning per sector, werd in het besluit van de Vlaamse Regering tevens een delegatiebevoegdheid opgenomen voor de minister van Onderwijs om het aantal tolkuren per kalenderjaar in een ministerieel besluit te bepalen. In 2016 werd voor het eerst een ministerieel besluit genomen waarin de tolkuren VGT en schrijftolkuren voor onderwijs werden opgenomen. Het besluit van de Vlaamse Regering bouwt daarnaast ook de mogelijkheid in om een samenwerkingsovereenkomst te sluiten tussen AgODi en het centraal tolkenbureau (CAB). Hierdoor krijgt het agentschap de nodige flexibiliteit om zijn relatie met het centraal tolkenbureau te regelen, afhankelijk van zijn eigen sectorspecifieke elementen. Met ingang van 1 januari 2016 sloot AgODi in uitvoering hiervan een samenwerkingsovereenkomst af met het CAB.

Tegelijk werd vanaf het schooljaar 2015-2016 de administratieve procedure rond de toekenning van tolkuren vereenvoudigd. Er is geen limietdatum meer voor het indienen van een aanvraag tot tolkondersteuning. Bovenop het algemeen maximum urencontingent per onderwijsniveau op jaarbasis wordt ook niet langer een (individueel) maximum urencontingent per leerling/student/cursist opgelegd. Wanneer aan de voorwaarden is voldaan, volgt een administratieve goedkeuring om tolken te gebruiken en kunnen de tolken door de gebruikers of de school rechtstreeks aangevraagd worden bij het CAB.

Vanaf 1 september 2015 wijzigde ook de administratieve afhandeling aangaande schrijftolkondersteuning. Dit kadert binnen een stappenplan om de schrijftolkondersteuning in het onderwijs te professionaliseren en een betere

afstemming tussen de vraag van leerlingen/studenten en het aanbod van schrijftolken te realiseren. Het CAB staat al gedurende jaren in voor de bemiddeling en de uitbetaling van de tolkuren Vlaamse Gebarentaal. Ze wendt deze expertise nu ook stelselmatig aan voor de schrijftolkondersteuning. Vanaf 1 september 2016 staat het CAB ook in voor de actieve bemiddeling van schrijftolkopdrachten.

De regelgeving voorziet ook een driejaarlijkse evaluatie. In 2016 vond een eerste bevraging plaats van tolkgebruikers, onderwijsinstellingen en tolken VGT (Vlaamse Gebarentaal) en ST (schrijftolken). Er werd gevraagd naar hun ervaringen met de aanvraag- en toekenningsprocedure voor tolkondersteuning in onderwijs en naar hun tevredenheid over de werking van het CAB. Uit de antwoorden worden conclusies en verbetervoorstellen gedestilleerd. Zodra het rapport door de minister wordt vrijgegeven, zal een gedetailleerde samenvatting met de conclusies en aanbevelingen op de website van AgODi verschijnen.

## Overleg rond hulpmiddelen

Er vond ook overleg plaats tussen AgODi en vertegenwoordigers uit het veld met als opzet gespecialiseerde kennis en ervaring van o.m. Low Vision<sup>2</sup> en GON<sup>3</sup> te bundelen zodat leerlingen en studenten met een visuele beperking optimaal in de klas ondersteund kunnen worden.

AgODi bereidt op basis van dit overleg een initiatief voor dat de kwaliteit moet bevorderen van de aanvraagprocedure voor hulpmiddelen voor slechtzienden. Dit initiatief streeft kwaliteit van advies na en een correcte inzet van overheidsfinanciering.

Daarnaast had AgODi nog overleg met leveranciers van technische hulpmiddelen. Zo blijft de cel Speciale Onderwijsleermiddelen op de hoogte van de nieuwe innovaties voor leerlingen met een beperking in de klas.

## Afstemming met het VAPH

Rond de toekenning van de hulpmiddelen neemt AgODi initiatieven om de afstemming met het Vlaams Agentschap voor Personen met een handicap (VAPH) te optimaliseren. Het overleg resulteerde in de opsomming van een aantal knelpunten en het uitwerken van scenario's ter bevordering van de afstemming en de administratieve vereenvoudiging van de aanvraag- en toekenningsprocedure. Ook in 2017 slaat AgODi verder dit pad in.

<sup>2</sup> Low Vision hulpmiddelen, zoals beeldschermloepen, aangepaste software of loeplampen, maken het mogelijk om de visuele beperking te verminderen. Verschillende Low Vision centra in Vlaanderen begeleiden blinden en slechtzienden bij het aanmeten van de hulpmiddelen.

<sup>3</sup> GON staat voor geïntegreerd onderwijs. Om leerlingen met een handicap of met leer- en opvoedingsmoeilijkheden de kans te geven om les te volgen in een gewone school, kunnen zij 'GON-begeleiding' aanvragen.



## Cijfers

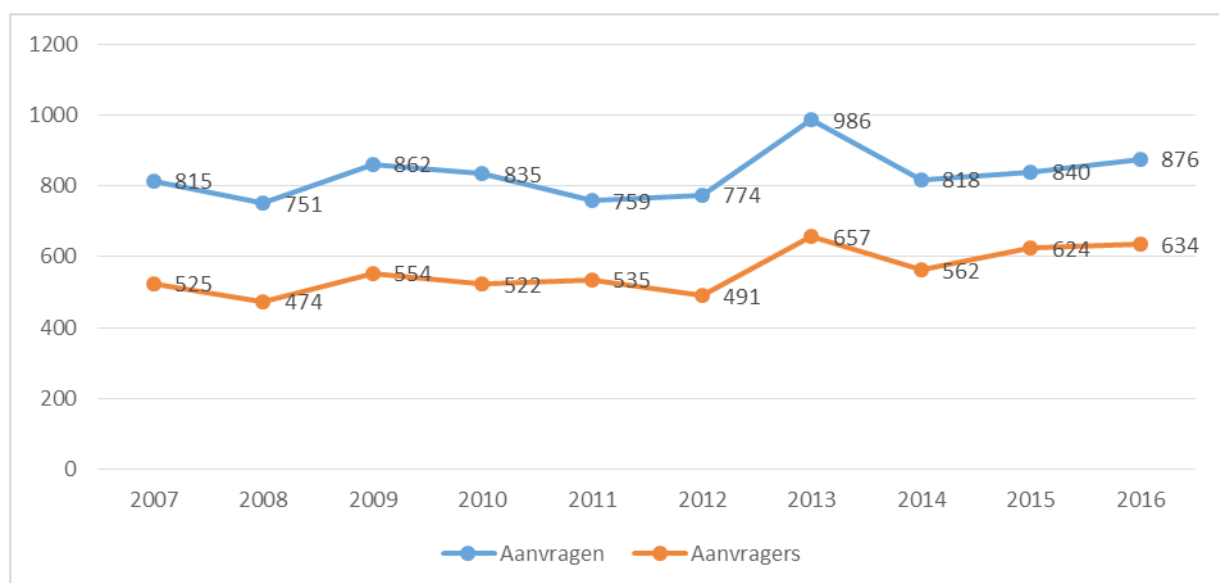
In welke mate slagen we erin om leerlingen, studenten en cursisten zo goed mogelijk te ondersteunen en het beschikbare budget zo optimaal mogelijk aan te wenden?

In dit hoofdstuk presenteren we een aantal cijfers over aanvragen en toekenningen van speciale onderwijsleermiddelen in 2015 en 2016 alsook de evolutie van het tolkurenverbruik en de besteding van de middelen.

### Aanvragen en toekenningen

De cijfers voor kalenderjaar 2015 en 2016 laten terug een stijging zien van zowel het aantal aanvragen als het aantal aanvragers speciale onderwijsleermiddelen.

Grafiek 1: evolutie aantal aanvragen en aanvragers



Het gemiddeld aantal aanvragen per aanvrager lag in 2015 op 1,35 en in 2016 op 1,38. Bijna alle aanvragen werden ook effectief toegekend: 99,2% in 2015 en 98,9% in 2016.

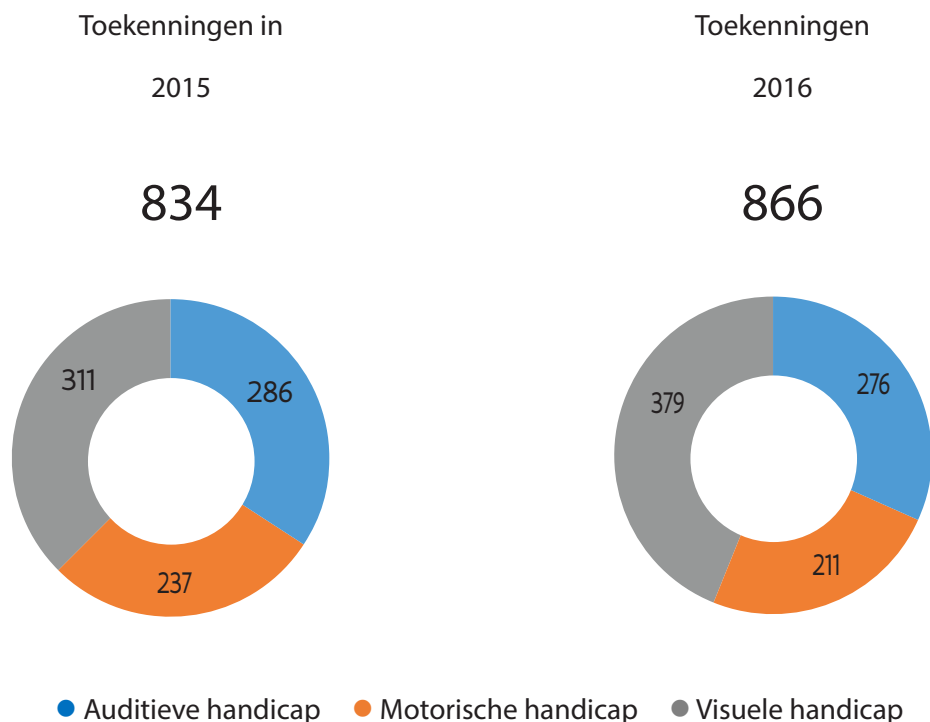
Tabel 1: aantal aanvragers, aanvragen en toekenningen van speciale onderwijsleermiddelen

	2015	2016
Aantal aanvragers (leerlingen, studenten en cursisten)	624	634
Aantal aanvragen	840	876
Aantal toekenningen	834	866

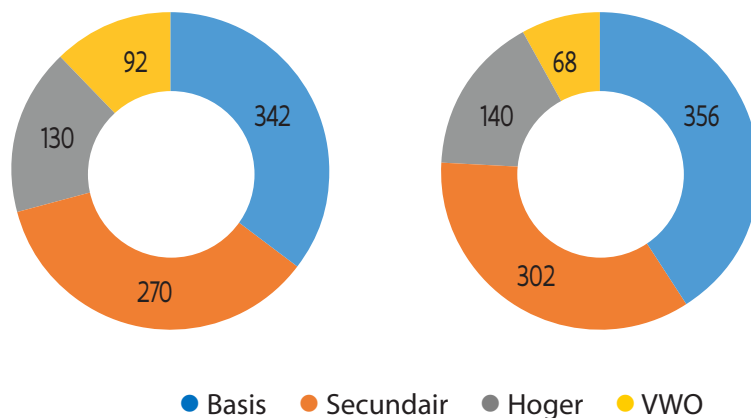
Bron: AgODi

De toekenningen zijn gelijkmatig verdeeld over de leerlingen met een visuele, een auditieve of motorische beperking. De grootste groep leerlingen in absolute aantallen waar een hulpmiddel of ondersteuning aan werd toegekend, volgt les in het basisonderwijs, gevolgd door resp. secundair onderwijs, hoger onderwijs en volwassenenonderwijs.

Grafiek 2: verdeling naar aard van de handicap



Grafiek 3: verdeling naar onderwijsniveau



Tabel 2: toekenningen o.b.v. aanvragen voor gewone hulpmiddelen (nieuw en recuperatie) en aanvragen voor tolkondersteuning (Bron: AgODi)

	2015			2016		
	SOL (excl. doventolk- ondersteuning)		doventolk- on- dersteuning	SOL (excl. doventolk- Ondersteuning)		doventolk- ondersteuning
	Positieve beslissing voor de aankoop van een nieuw hulpmiddel	Positieve beslissing voor de recuperatie van een aangekocht hulpmiddel		Positieve be- slissing voor de aankoop van een nieuw hulp- middel	Positieve beslissing voor de recuperatie van een aangekocht hulpmiddel	
Basis	223	91	28	224	103	29
Secundair	187	1	82	206	4	92
Hoger	82	0	48	75	1	64
VWO	15	-	77	15	-	53
TOTAAL	599		235	628		238

## Tolkondersteuning

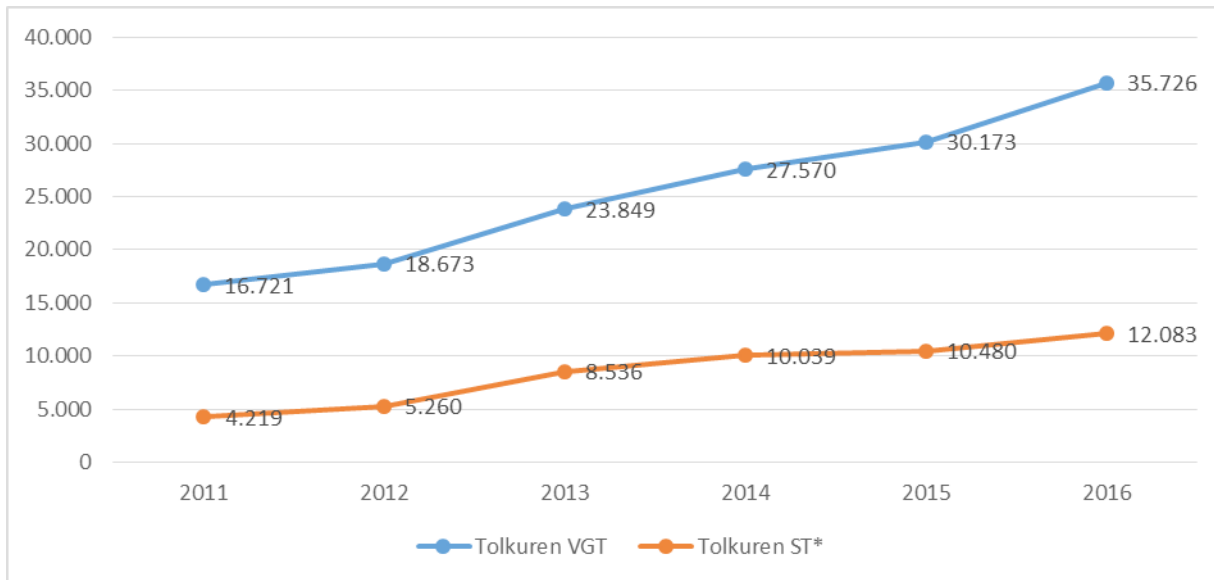
Leerlingen, studenten en cursisten kunnen tolkondersteuning aanvragen bij AgODi. De leerling/student/cursist maakt zijn intentie om gebruik te maken van tolkondersteuning kenbaar via het aanvraagformulier. Op dit formulier vermeldt de leerling/student/cursist welke studierichting hij volgt, geeft hij aan op welke ondersteuning (VGT of ST) hij beroep wil doen en hoeveel uren hij denkt nodig te hebben voor het schooljaar waarop de aanvraag betrekking heeft. Daarnaast wordt ook een medisch attest dat het gehoorverlies staft, toegevoegd. Een medisch attest moet maar eenmaal in de schoolloopbaan van de leerling/student/cursist aan AgODi bezorgd worden. De vraag wordt beoordeeld door de cel speciale onderwijsleermiddelen op basis van het medisch attest. De aangevraagde uren worden vergeleken met het maximum urencontingent per leerling dat per onderwijsniveau werd vastgelegd. Nadien wordt er al dan niet een goedkeuring verleend.

Na goedkeuring door AgODi kan de leerling/student/cursist of de onderwijsinstelling waar hij les volgt, via een online applicatie van het CAB een aanvraag indienen voor het krijgen van tolkondersteuning. Het CAB zoekt een tolk VGT of ST om deze aanvraag in te vullen. Het is mogelijk dat een leerling/student/cursist een aanvraag indient voor tolkondersteuning maar dat het CAB geen beschikbare tolk kan vinden. In dit geval zullen de gevraagde uren dus niet worden ingevuld. Het is ook mogelijk dat er een aanvraag voor tolkondersteuning werd ingediend, maar dat de leerling/student/cursist deze later annuleert ovw ziekte,... Ingevulde uren zijn aangevraagde uren waarvoor een tolk werd gevonden en een tolkopdracht werd uitgevoerd.

Sinds 1 september bemiddelt het CAB ook opdrachten voor schrijftolkondersteuning. Voorheen werd alleen gebarentolkondersteuning bemiddeld. Dit wil zeggen dat schrijftolken zich, sinds 1 september 2016, als zelfstandige moeten registeren om via het CAB tewerkgesteld te kunnen worden. Het is echter nog steeds mogelijk dat de school zelf op zoek gaat naar een schrijftolk. Deze tolken dienen zich eveneens te registeren bij het CAB, zodat zij voor de uitbetaling kunnen instaan.

Het aantal ingevulde tolkuren blijft ook in 2015 en 2016 verder stijgen.

Grafiek 4: evolutie aantal ingevulde tolkuren Vlaamse Gebarentaal (VGT) en schrijftolkuren (ST)



\* Tolkuren ST 2011, 2012, 2013, 2014 en 2015 hebben resp. betrekking op de schooljaren 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015 en 2015-2016.

Het verbruik van tolkuren Vlaamse Gebarentaal is ongeveer driemaal groter dan het gebruik van schrijftolkuren. De meeste tolkuren Vlaamse Gebarentaal worden ingezet in het secundair onderwijs, gevolgd door resp. het basisonderwijs, het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs. Schrijftolkuren worden vooral ingezet in het secundair en het hoger onderwijs en in veel mindere mate in het basis- en volwassenenonderwijs. Voor het basisonderwijs is er wel een sterke stijging in 2016 t.o.v. 2015.

Grafiek 5: verdeling ingevulde tolkuren Vlaamse Gebarentaal en schrijftolken

Aantal ingevulde  
tolkuren Vlaamse Gebarentaal en  
schrijftolkuren in

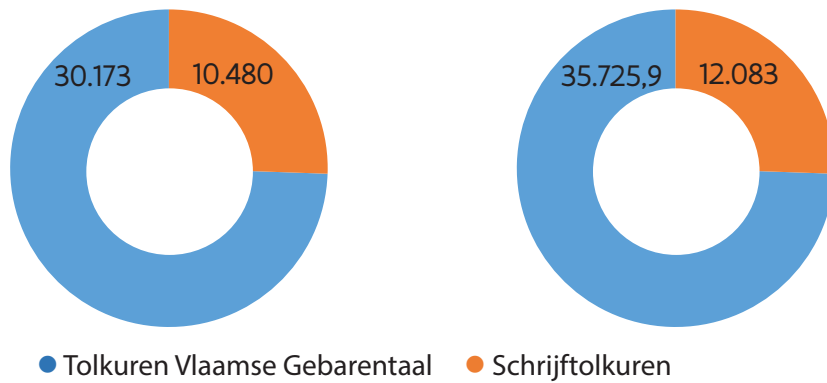
2015

**40.653**

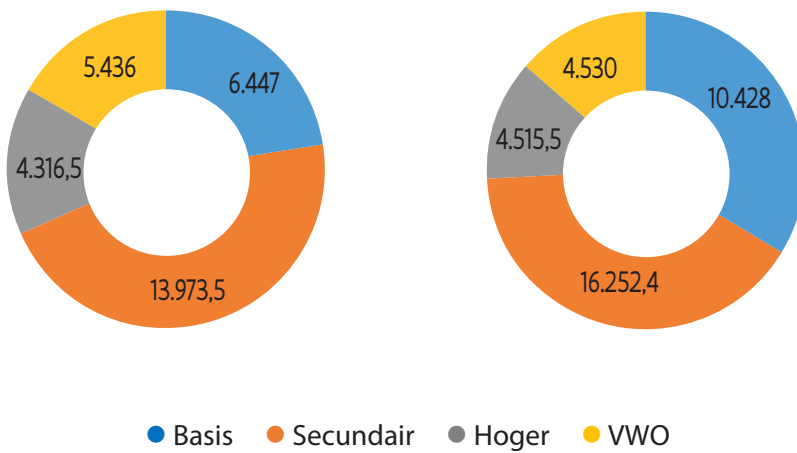
Aantal ingevulde  
tolkuren Vlaamse Gebarentaal en  
schrijftolkuren in

2016

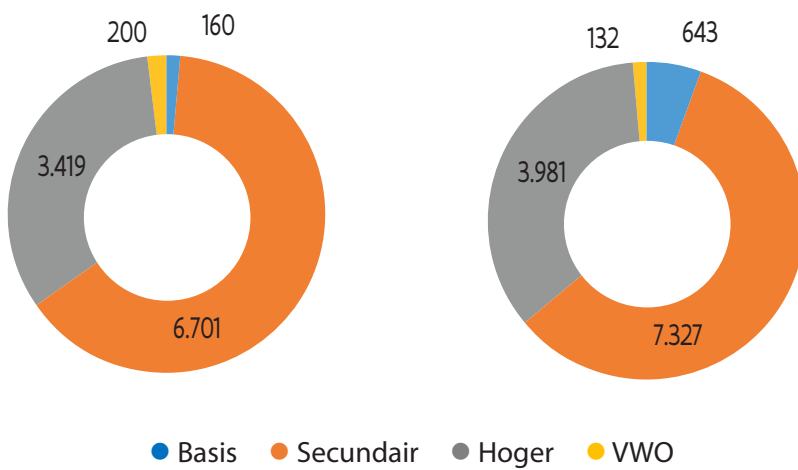
**47.809**



Grafiek 6: verdeling ingevulde tolkuren Vlaamse Gebarentaal naar onderwijsniveau



Grafiek 7: verdeling ingevulde schrijftolkuren naar onderwijsniveau



Tabel 3: vergelijking van het aantal aangevraagde tolkuren bij AgODi/bij het CAB en het aantal ingevulde tolkuren

	2015				2016			
	Uren aangevraagd bij AgODi	Uren aangevraagd bij het CAB*	Uren ingevuld	% ingevulde uren t.o.v aangevraagde uren CAB	Uren aangevraagd bij AgODi	Uren aangevraagd bij het CAB*	Uren ingevuld	% ingevulde uren t.o.v aangevraagde uren CAB
Basis	13.562	8.088	6.607	82	16.875	12.107	11.071	91
Secundair	47.452	20.942,5	20.674,5	98	43.296	27.316,4	23.579,4	86
Hoger	17.760	6.910,5	7.735,5	?	23.640	9.515,5	8.496,5	89
VWO	13.348,5	5.875	5.636	95	5.717	4.870	4.662	95
TOTAAL	92.122,5	41.816	40.653	97	89.528	53.808,9	47.808,9	89

Bron: AgODi - CAB

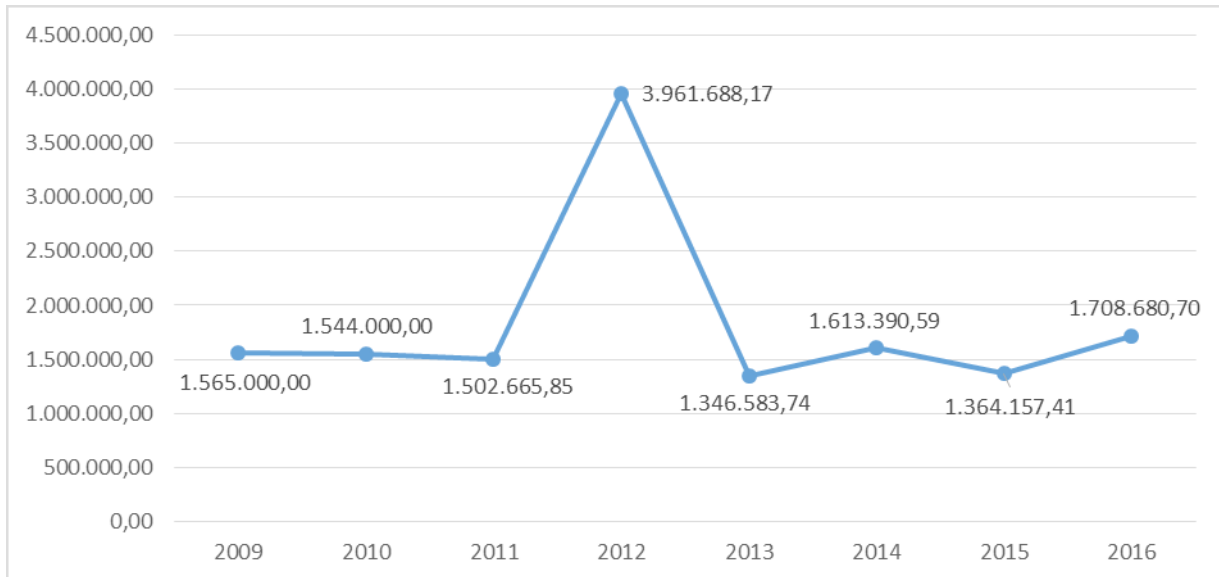
\* Opdrachten voor schrijftolkondersteuning worden sinds het schooljaar 2015-2016 geregistreerd bij het CAB.

In 2015 werd 97% van de aangevraagde uren bij het CAB ook ingevuld. In 2016 was dit het geval voor 88% van de aangevraagde uren. De daling is het meest uitgesproken in het secundair onderwijs (van 98% naar 86%). Voor het basisonderwijs zien we een stijging van 82% naar 91% wat betreft de aanvragen die ook werden ingevuld.

## Budget

In 2015 besteedde de cel SOL 1.364.157,41 euro budget, in 2016 was dat 1.708.680,70 euro. Na een daling in 2015 stijgt het bestede budget opnieuw in 2016.

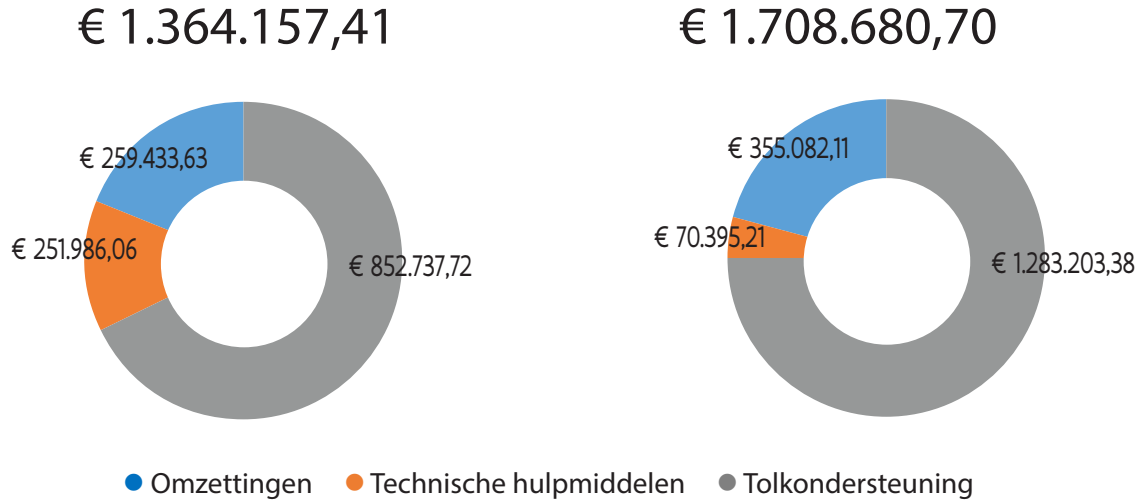
Grafiek 8: evolutie van het bestede budget SOL (in euro)



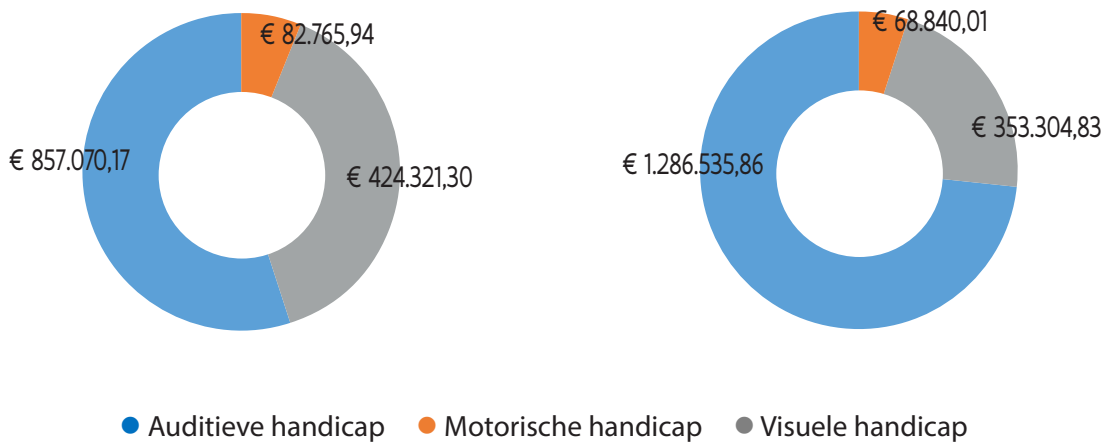
Het grootste deel van het budget gaat naar de ondersteuning van leerlingen met een auditieve beperking in de vorm van de financiering van doventolken (tolken Vlaamse Gebarentaal en schrijftolken). Vervolgens zijn het de omzettingen van lesmateriaal (braille, vergrotende kopieën,...) waar de meeste middelen aan worden besteed, gevolgd door de technische hulpmiddelen (waaronder ook aangepast meubilair). Waar het aantal toekenningen mooi gespreid is over de leerlingen met een auditieve, motorische en visuele beperking, zien we bij de besteding van de middelen een duidelijk onderscheid: het grootste aandeel gaat naar de ondersteuning van leerlingen met een auditieve beperking (vnl. door de financiering van tolkuren), gevolgd door leerlingen met een visuele beperking (vnl. door de financiering van omzettingen van lesmateriaal, maar ook door technische hulpmiddelen voor deze doelgroep) en tot slot volgen de leerlingen met een motorische beperking.



Grafiek 9: besteding budget naar hulpmiddelen en tolkondersteuning



Grafiek 10: besteding budget naar aard van de handicap



Tabel 4: gedetailleerde weergave van het bestede budget (Bron: AgODi)

	2015	2016
<b>A. Speciale onderwijsleermiddelen, exclusief tolkuren</b>		
<b>· Voor de leerlingen/studenten/cursisten met een auditieve handicap</b>		
Kopieën notities medestudenten	€ 3.952,96	€ 3.332,48
Technische hulpmiddelen voor doven	€ 379,49	€ 0,00
<b>· Voor de leerlingen/studenten/cursisten met een visuele handicap</b>		
Aanpassingen lesmateriaal in braille	€ 108.934,41	€ 170.647,29
Aanpassingen lesmateriaal in grootletterdruk op maat	€ 122.999,51	€ 171.661,31
Kopieën notities medestudenten en vergrotende kopieën	€ 23.546,75	€ 9.216,03
Technische hulpmiddelen voor blinden	€ 9.944,39	€ 1.780,20
Technische hulpmiddelen voor slechtzienden	€ 158.896,24	€ 163.955,47
<b>· Voor de leerlingen/studenten/cursisten met een motorische handicap</b>		
Aanpassingen lesmateriaal in digitale vorm	€ 0,00	€ 0,00
Kopieën notities medestudenten	€ 0,00	€ 225,00
Technische hulpmiddelen	€ 81.070,82	€ 65.068,09
<b>· Herstellingen technische hulpmiddelen</b>	<b>€ 1.695,12</b>	<b>€ 3.546,92</b>
<b>Totaal speciale onderwijsleermiddelen, exclusief tolkuren</b>	<b>€ 511.419,69</b>	<b>€ 425.477,32</b>
<b>B. Tolkuren</b>		
Tolkuren Vlaamse Gebarentaal	€ 732.282,72	€ 1.283.203,38
Schrijftolkuren	€ 120.455,00	
<b>Totaal tolkuren</b>	<b>€ 852.737,72</b>	<b>€ 1.283.203,38</b>
<b>Totaal speciale onderwijsleermiddelen, inclusief tolkuren</b>	<b>€ 1.364.157,41</b>	<b>€ 1.708.680,70</b>

## Lijst met afkortingen

<b>ADIBib</b>	Aangepaste Digitale Bibliotheek voor leerlingen met een beperking in de schriftelijke communicatie
<b>AgODi</b>	Agentschap voor Onderwijsdiensten
<b>BVGT</b>	Beroepsvereniging voor Tolken Vlaamse Gebarentaal
<b>CAB</b>	Vlaams Communicatie Assistentie Bureau voor Doven vzw
<b>Fevlado</b>	Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties
<b>GON</b>	Geïntegreerd Onderwijs
<b>SOL</b>	Speciale Onderwijsleermiddelen
<b>ST</b>	Schrijftolk
<b>VAPH</b>	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
<b>VGT</b>	Vlaamse Gebarentaal



© foto's aangeleverd door de scholen

“

“Onze leerling, zijn ouders, therapeuten en leerkrachten zijn heel erg tevreden over de steun die we gekregen hebben. Het gebruik van de stoel en tafel zijn van groot belang voor de verdere ontwikkeling en van het comfort van onze leerling.”

– quote van een zorg- en beleidsondersteuner van een vrije basisschool in Oost-Vlaanderen

## Contactgegevens



Vlaamse Overheid  
Agentschap voor Onderwijsdiensten – AgODi  
Cel Speciale Onderwijsleermiddelen (SOL)  
Koning Albert II-laan 15  
1210 Brussel

De cel Speciale Onderwijsleermiddelen bestaat uit vier enthousiaste medewerkers:

Evelien Vanderheyden – dossierbehandelaar - T 02 553 04 05 - [evelien.vanderheyden@ond.vlaanderen.be](mailto:evelien.vanderheyden@ond.vlaanderen.be)

Cindy Vanitterbeek - dossierbehandelaar - T 02 553 99 07 - [cindy.vanitterbeek@ond.vlaanderen.be](mailto:cindy.vanitterbeek@ond.vlaanderen.be)

An Segers – teamverantwoordelijke - T 02 553 92 40 - [an.segers@ond.vlaanderen.be](mailto:an.segers@ond.vlaanderen.be)

Daphne Rombauts – coördinator - T 02 553 99 31 - [daphne.rombauts@ond.vlaanderen.be](mailto:daphne.rombauts@ond.vlaanderen.be)

